

οὗτοι πρὸς αὐτοὺς ἵσως τοὺς διδασκάλους
ἐθνοὺς ἀπορρύντας· τί ν' ἀντιπαράξωσι
τὴν καθολικὴν ταύτην φωνήν.

Ἄλλ' ὅχι! ὅχι! Δὲν θὰ δύνηται ποτε ἡ νεωτέρα κοινωνία, ἢ ἐκπληττομένη αἱ ἐν ταῖς ἐπιστήμασι γινόμεναι ἀνακαλύψεις ἐν δὴ τῷ ἐννομιῶν αὐτῶν βίῳ τὰς βάσεις ἔθεσεν οὐ πρόνοια ἡμῶν, δὲν θὰ δύνηται, λέγω, καὶ μετὰ αἰῶνας νὰ πορεύσῃ καὶ νὰ θάψῃ ἐπὶ τὴν λήθην, διὰ μὲν τῶν θαλασσι-
πλοῦν, καὶ οὐδὲν ἀπολύτῳ ἔχοντι τὴν δικαίαν ὑπάρχειν, τοὺς σωκρατικούς, διὰ τὴν πνευματικῶν, τοὺς πρώτους τῆς ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς καὶ διδασκαλίας, καὶ διὰ τῶν κοινωνικῶν τὰ θεῖα τῶν μεγάλων κοινωνικῶν ζητημάτων ἐν τῇ Πλάτῳ καὶ ἐν τῷ θεῷ Ἑλληνιστῷ τοῦ Χριστοῦ. Ποῦ λοιπὸν κείναι ἡ πόσις τῶν πάντων ἐκπληττομένη κοινωνικῆς πρόδοσις; Ἡ κατὰ τὴν ἡμετέραν εἰσθεσίαν καὶ ἐκπαιδευμένην ἀρετὴν τῶν προγόνων, δὲν ἐπικρατοῦσι καὶ νῦν ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ μορφῇ τὰ στοιχεῖα τὸν πόντον σκεπάζοντων φιλοσοφικῶν αἰσθημάτων, ὧν ἐνεκα ἡ κοινὴ συνείδησις ἡμερῶν καὶ ἡ ἐπιστήμη τελευτῶνται μὲν ἐμμελῶς πρὸς νὰ κατατάξῃ τὸν δυστυχῆ ἄνθρωπον, ὅτε μὲν συγχέουσα αὐτὸν μὲ τοὺς πλῆθους, ὅτε δὲ ζήτοῦσα τὸν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ἐκείνων ἐκ-
λιπτότα κρίνον καὶ κρατοῦσα αὐτὸν μετῴ-
ρον; Ποῦ εἶναι ὁ ἥλικος ἄνθρωπος; Πιέγεται ἡ συνείδησις τῆς ἀνθρωπότητος; Ποῦ τὸ θεῖον κατὰ Σωκράτην δαιμόνιον; Ποῦ τέλος τὸ Θεῖον; Καὶ ἂν δὲν ἀπεψώθημεν ἀ-
ρετὴν τοῦδε διὰ τῶν ἀρχῶν τούτων τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας, δὲν ὀρεῖται μὲν τὰς τὴν σωτηρίαν ἡμῶν εἰς τὰς γὰρας καὶ εὐσε-
βείας τοῦ ἔθνους βίου ἔξαι; Ἡ τοσοῦτον ἡμῶς ἐκπληττομένη πρόδοσις τῶν ευρωπαϊ-
κῶν κοινωνιῶν εἶναι πρόδοσις μὲρικὴ, εἰς μὴν τὴν περὶ τὴν φύσιν γνῶσιν ἀπο-
βλήπουσα, καὶ τοῦτο ἴσως, ὅπως μετὰ τὸ πλῆθος τῶν χρόνων ἐν τῷ μέλλοντι πεθώ-
σιν αἱ βάσεις τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ, ὁ-
περ ἐστὶν ἀπαύγασμα τῆς ἐνότητος τοῦ ὁριστικοῦ, ἥλικος καὶ ἐπιστημονικοῦ ἡ-
τοι φιλοσοφικοῦ βίου, ἥτοι τῆς σπουδῆς τῆς φιλίας, τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἐνότητι, ἥς περιεργῶν εἰ-
κόνα προκοπὴν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους διὰ τοῦ λαμπροῦ πεσσερακοσίου τοῦ δὲν περικλείει οἱ ἱστορικοὶ ἐκάλεσαν ἐποχὴν, ὅτε πρὸς τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος οἱ πατέρες ἡμῶν ἀποκαλύψαντες ἔθεσαν τὰς βάσεις τῆς καθ' ὅλου ἡθικῆς, τοῦ καθ' ὅλου καλοῦ, καὶ τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης διὰ τοῦ δαιμόνιου Σωκράτους. Ἐνταῦθα λοιπὸν κείναι τὸ διδασκαλεῖον τῶν ἐλευσόμενων γενεῶν. Ὁ ἑλληνιστὴς λοιπὸν δὲ γὰρ κατὰ τὸν χειμῶνα κρύπτουσα γονιμοποιεῖ τὸν σπόρον, ἐκφυεῖ καὶ ἐργονομοποιεῖ τὸν θεῖον σπόρον τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ, διὰ τῆς ἐνομοποιήσεως τῶν νεωτέρων γνώσεων πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ὁριστικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἐξ ἧς θέλει τέλος προκοπὴν ἡ εὐαγμονία τῶν λαῶν.
Δὲν εἶναι λοιπὸν δειγμὰ ὁπισθοδρομή-
σεως, ὡς πολλοὶ τῆς τῆς προδοῦς διακρίνονται, ἡ συνεισφορά τῆς μεγάλῃς ἀνάγκης ἡθι-
κῆς ἀγωγῆς καὶ μάστις εἰς τὴν Ἑλλη-
νίδα!

"Ἀν ἡ συγγένεσις καὶ ἡ ἀφομοίωσις τῶν πολιτικῶν στοιχείων ἀγεί εἰς μοναρχίαν καὶ ταρακνίαν, ἡ ἀφομοίωσις τῶν λαῶν γεννᾷ τὴν σιανὴν σπασμωδικότητα καὶ νέκρωσιν τῶν ατόμων. Εἶναι λοιπὸν ὁμολογούμενον καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ὅτι ὅπως ἐκαστὸν ἄτομον, οὕτω καὶ ἐκά-
στος λαὸς εἶναι ἀνάγκη νὰ καλλιεργῇ ἐλευ-
θέρως βίον ἴδιον, ἀποτέλεσμα τῶν ἀκαταμά-
χτητων παραγόντων τοῦ παρελθόντος τοῦ κλίματος καὶ τῆς διαίτης.—Κοινὰ θεσπίζον-
ται σήμερον αἱ γνώσεις μετὰ τῶν λαῶν, κοινὴ ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ φιλοσοφία, ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς ἐμφανείας αὐτῶν καὶ τῆς δι-
ηγήσεως εἶναι ὅπως διάφορος καὶ κατ' ἀ-
νάγκην οὕτως ἔχει. "Ἀν πρὸς σιτηνὴν φαν-
τασθῶμεν, διὰ δυνάμιν ὑπερκόνησιν τῆς
δυνάμει νὰ συγχωνεύσῃ πάντας τοὺς λαοὺς
καὶ τελεῖας ἀφομοιῶσιν αὐτοὺς καταναγ-
κῶς τῶν πάντων νὰ αἰσθανώμεν, νὰ δια-
λαγχθῶνται καὶ νὰ δρῶσι κατὰ τὸν αὐτὸν
τρόπον, ὁ βίος ἦεν ἀποθῆναι τὸς μόνους
καὶ τὰ θνήσκοντα τοῦ ἥλικος βίου τό-
σον ἀσθενῆ, ὥστε ἠθέλωμεν φράσαι τὰς
εἰς τὸ γλωσσικὸν αἰσθημα, εἰς τὸ μὴδὲν. Εἰ-
ναι λοιπὸν μέγα τοῦ πανσόφου Θεοῦ ὁ ὁρ-
μα καὶ ἐν τῇ πολλὰ πλοῦτος καὶ διαπορ-
ρητος προκύπτουσα ἀρμονία. Αὐτὴ δὲ ἡ
ἱστορία τῶν ἐθνῶν καταδεικνύει, ὅτι ἡ πε-
ρίδοσις καθ' ἣν τὰ ἔθνη ἀκμάζουσιν, εἶναι ἐ-
κείνη, καθ' ἣν συναίσθηται λαβόντα τῆς ἐ-
λευθερίας καὶ τῶν δυνάμεων αὐτῶν ἐλευθ-
ρίας προκύπτουσι.

Ὁ δὲ ἑλληνιστὴς βίος εἶναι τοσοῦτον ἀνο-
τερος τοῦ βίου ὅλων τῶν ἐθνῶν, ὥστε δύ-
ναι καὶ νῦν, ἀραιουμένων τινῶν καιρῶν
στοιχείων, νὰ συμβαδίζῃ μὲ τοὺς λαοὺς τῆς
Δύσεως. Εἶναι λοιπὸν καὶ παρὰ τῆς Προνοίας
ὑποδείγματι, ὅτι πρὸς τὴν ἀρμονίαν τῆς
μεγάλῃς ευρωπαϊκῆς κοινωνίας εἶναι ἀνάγκη
νὰ μορφοῦμεν βίον ἴδιον διὰ τῆς ἡθικῆς
ἀγωγῆς, ἀπορροφῶντες πᾶν ξενόχλον αἰ-
σθημα ὑπὸ τὸ πρίσμα τῶν γλωσσικῶν κομο-
πολιτικῶν ἰδεῶν. "Ἀς μὴ αἰσγνῶμεθα, ἀ-
δελφοί, διὰ τὴν περὶ τὸν ἀνθρωπίνον καὶ
τοῦ ἐξωτερικοῦ τρόπου ἀπειρίαν τῶν πολ-
τέρων καὶ τοῦ λαοῦ, ὅπερ τὴν γλῶσσαν ὑπε-
λάτνει τὸν ἐπιπολεῖον ἐξήγησιν ξένων, ἀλλ'
ὅς ἀσχυρῶμεθα διὰ τὴν μικρολόγῳ ξeno-
γλῶσσιν τῶν θυγατέρων, ἥτις ἀπὸ τοῦ οἴκου,
ὅν τὸ αἶμα τῶν πατέρων ἡμῶν ἠρώκως ἐ-
χούσε, πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἔθνους ἡμῶν
βίον, τὴν ὥραιν γλῶσσαν τῶν προγόνων
ἀπ' αὐτοῦ πολλὰ γὰρ ἐξεδίωξεν. Ἐνταῦθα
κείναι ἡ πλῆρξ τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ἐνταῦθα
ἡ νόσος, ἐξ ἧς ἐπικρατεῖ μαρτυρῶν τὸ
ἐθνικὸν προνήμα.

Πανταχρῶν λοιπὸν, φίλοι, πανταχρῶν

προσκαλεῖ ἡμᾶς τὰς θυγατέρας, ἀδελφές,
συγγενεῖς καὶ μητέρες ἢ φωνὴ τῆς πατρίδος
καὶ τῆς κοινωνίας. Ἐγὼ μὲν ἐπιτελοῦμαι
ἐν καὶ ἡμεῖς ἱερὰν καὶ σπουδαίαν ἐντολήν
ἐν τῷ μέρει τῶν ἀνθρωπίνων τούτων τῆς πα-
τρίδος τῆς μετατροπῆς. "Ἀς μὴ ἐξεργά-
σῃ τὸ συναίσθημα τῆς εὐθύνης καὶ τοῦ καθή-
κοντος ἐκ τῆς ἀπειθείας καὶ τῆς ἀκηλίας
πρὸς τὰ πράγματα. Ἡμεῖς αἱ γυναῖκες, τὰ ἀ-
σθενῆ πλάσματα, ἡμεῖς ἐκλήθημεν ν' ἀνα-
ζωπυρῶμεν τὸν ἔθνικον βίον διὰ τῆς ὁ-
δοῦ καὶ ἡλληνοπροποῦς ἀγωγῆς τῶν τέκνων
καὶ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. Διότι βίος εἶναι ἡ
ἀναγκαῖα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀρετῆς ἡ μό-
ρφωσις τοῦ ἀπὸ τῆς φύσεως γένου-
σιν καὶ ἡ διαπαιδευτικὴ ἀγωγή τῆς ἐ-
λευθερίας ὁ δὲ αἶμα τῶν πατέρων ἡμῶν
γεννᾷ τὴν γυνὴν διὰ τῆς πολυτέλειας αὐτῆς εὐαι-
σθησίας καὶ τῆς λεπτότητος τῆς διανοῆς
νὰ συντελέσῃ δύναται. Ἄλλ' εἰναι ἀνάγκη
νὰ διαπαιδαγωγῇ τὴν ἑλληνοπροποῦς, ὅπως
σταδιοδρομήσῃ εἰς τὴν παιδαγωγικὴν αὐτῆς
ἐργον ἐξισορροπῆς καὶ σεβασμῆς. Εἶναι λοι-
πὸν ἀνάγκη νὰ συσχεθῶμεν πρὸς καὶ διὰ
τῶν μέσων δυναμῶν νὰ ἐπιτύχωμεν τοῦ
ποθυμίου. Ὁ δὲ Θεὸς ὁ εὐλογῆς τὰς
εὐκαίριαις προσπαθείαις ἀντικεισθῶν τὸ
μεῖζον τῆς ἀλγοιστίας καὶ τῆς διπλι-
τίας διὰ τῆς συνεισθέσεως καὶ σεβασμῆς
τοῦ, ὅτι ὁ δίκαιος ἄγων δὲν μὲν ἀεζά-
βευται.

"Ἀν ὁ ἄνθρωπος στάλῃ ἀσκήσεως καὶ
καλλιέργειας ἐπὶ τὸν πολιτικὸν καὶ φιλο-
λόγον βίον, στερεῖται ὅμως τοῦ κυρίου
ἐθνικοῦ βίου, ὅστις διὰ τοῦ οἴκου μάλισ-
τὰ εἶναι τὸ πρῶτον δυνάμει νὰ μορφοῦν. Ἡ
δὲ τοῦ οἴκου μορφοῦσι εἶναι ἐργὸν τῆς ἐ-
λληνίδος γυναῖκος. Ἀλλ' ἡ μόρφωσις μορφοῦσι
τοῦ οἴκου καὶ οἰκογενεῖας βίου εἶναι
μόνον ἡ γνῶσις ξένων γλώσσων, ἡ καλλι-
έργεια τοῦ γεωμετρικοῦ αἰσθηματὸς διὰ
τοῦ γεωμετρικοῦ ἐν τῇ ποιητικῇ μουσικῇ καὶ
μουσικῇ μορφοῦσι; ἢ ἡ ἐπιτηδεύσις τῆς ἀ-
πομνημονεύσεως τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἐπιγρᾶ-
φῶν τῶν συλλεπομένων; ὁ ὅλος
τῶν ἑλληνικῶν προνήματι ἀντικειμένους χαι-
ρετισμοῦ τῆς ὑποκλίσεως, ἢ ἡ κομῆσις
περὶ τὴν στολήν; Ὅχι!! Μορφοῦσι ἑλλη-
νικὸν οἶκον, εἶναι τὸ ἀπαύγασμα τῆς καλ-
λιέργειας τοῦ ὁριστικοῦ αἰσθηματὸς κα-
τὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς ὀρθοδόξου, τῆς
σπουδῆς τῶν ἔργων τῶν προγόνων, τῆς
μορφοῦσεως τῆς οἰκογενεῖας γλώσσας
τῶν ἀναγκασμάτων ἐκ τῆς πατρίδος
ἱστορίας, τοῦ ἔθνικου θαλάμου, καὶ τό-
λου τῶν ἀρεσκῶν, ἐξ ὧν συμπεριλαμ-
βανόμενον καὶ τοῦ πολιτικοῦ καὶ ἐπιστη-
μονικοῦ στοιχείου, σχηματίζεται ὁ ἔθνικος
βίος. Πρὸς τοῦτον δὲ τὰ μέγιστα συντε-
λεῖ ἡ γνῶσις καὶ ἡ σπουδὴ τῆς πατρίδος
καλλιτεχνίας δι' ἧς ἐμορφοῦνται οἱ ἐλ-
ληνικοὶ ἀρχαῖοι χαρακτῆρες, καὶ τέλος αὐτῇ
ἡ αἰσθησις, τὸ μυστηριώδες ἐκείνου γονε-
τήριον τὸν ποικίλον καὶ ἀντιθέτων ἰδεῶν,
ἐξ ἧς εἰς μὲν τοὺς προγόνους ἐπάγουν ἡ
ἀσπασία τοῦ Περικλέους ἐποχῇ διὰ τῆς
Λοκρίδας, εἰς δὲ τοὺς Γαλάτας ἡ γαλ-
λικὴ ἐπικράτειος καὶ ἡ μόρφωσις τῆς ἐ-
πιστήμης γαλλικῆς γλώσσας διὰ τῶν La-
fayette, Mainetien, Montespan, Lam-
bert, Fontenelle καὶ Deppand, ἥς ἡ αἰ-
σθησις κατὰ τὴν ἀρετὴν τῶν κοινωνικῶν
πραγμῶν μετὰ τῶν καλλιτεχνῶν, πολι-
τικῶν φιλοσοφῶν καὶ ἀριστοκρατῶν.

Δὲν λέγω δὲ περὶ τῆς δαιμόσιας παι-
δείσεως τῶν ἐθνικῶν καὶ ἰδιοτικῶν παι-
δαγωγῶν, ὅτινα προορίζονται νὰ συντε-
λῶσιν εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν ἡμῶν τῶν ἐ-
λληνικῶν λαῶν, διότι εἶναι ἐργὸν τῶν δι-
δασκάλων καὶ καθηγητῶν νὰ γνωρίζωσι κατὰ
πόσον ταῦτα συντελοῦσι εἰς τὴν ὀρθὴν
ἐθνικὴν παιδείαν, εἰς τοὺς ὁποῖους ἀπο-
κρίνεται ἡ ἐπαινετική τῶν κακῶν ἐργόντων
καὶ ἡ βίαια ἐκπαιδευτικὴ τῆς ἐθνικῆς ὁπισθοδρο-
μίας κατὰ τὴν φράσιν τοῦ ἀληθοῦς
πολιτισμοῦ. Κατεπεῖται δὲ ἡ θεοκρατία τῶν
κακῶν ἐργόντων, ὅπως μὴ ἀναγκασθῶμεν
νὰ ἐξεργασθῶμεν, ὅταν ὁ ἐθνικὸς πᾶς
ἡμῶν κατελέθῃ καὶ ὁ βίος ἐπικρατεῖ
ἀλγος, ὅτε ἐπιτρέψαται μοι νὰ ἐξετάσω
μετ' ἡμῶν, ἀπορήτως, καὶ πρὸς μὴδὲν
τὴν ἀλήθειαν ἀποβλέπουσα τὰ στοιχεῖα
ἐν ἡμῶν νὰ μορφοῦν ἡ ἐθνικὴ τῆς Ἑλλη-
νίδος ἀγωγή. Καὶ πρώτον περὶ τῆς
θεοκρατικῆς ἀγωγῆς, τοῦ σπινθήρος τῆς ἀλη-
θείας ζωῆς.

"Ἡ καθ' ἣν θεοκρατία ἀντιπροσωπεύ-
μεν σήμερον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ ἀπ' ἑ-
νὸς μὲν ὑπὸ τῆς δαιμονομανίας τοῦ ἀμα-
θούς λαοῦ, ἔνθα τὸ ὁριστικὸν αἰσθημα
εἶναι ἐπαρρηγοῦμενον ὑπὸ τῶν ἀσκητικῶν
καὶ μοναχικῶν προλήψεων, ἀπ' ἑτέρου δὲ
ὑπὸ τῆς φουρτῆδος τῶν καὶ πάντα ἀπὸ
τοῦ πολιτικοῦ σημείου θεωροῦντων, ὅτινες
ἀγαπᾷ μὲν τὴν ὀρθοδόξον, ἀλλ' ὡς μέ-
σον ἐπιτελοῦν δι' οὗ κρατεῖται ἡ μεταξὺ
τῶν λαῶν τῆς ἑλληνικῆς χερσίνου καὶ
τῶν ἐξω κοινότητων ἐνότητις, καὶ τέλος τῶν
ἐνδοκτικῶν ἡτοὶ ἀδελφῶν, ἐν αἷς οὐ μόνον
πᾶς σπινθὴρ θεοκρατικῆς αἰσθηματῆς
ὁσίσθη, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἡμετέρας αὐ-
τῶν καὶ τῆς γλῶσσης παρακαλεῖται τὰς
πεποιθέντας τὸν ὀλίγων πιστῶν. Ἡ καθ' ἣν
ἡμῶς λέγω θεοκρατία οὕτω παριστάνει ἡ
λαχίστας παρῆται εἰς τὴν Ἑλληνίδα ἀφο-
ρᾷ πρὸς θεοκρατικὸν βίον. Καὶ αὐτὴ ἡ
μερὶς τοῦ σεβαστοῦ κλήρου, ἥτις τὴν ἐντο-
λήν ἐκτελεῖ συναίσθανομένη καὶ ζήτοῦσα
τὴν βελτίωσιν τῶν κακῶς ἐργόντων, παρῆ-
ται ποτὶ πολλὰς ὑπὸ τῶν φουρτῶν καὶ
τῶν δαιμονομανῶν. Ὅθεν οἱ διδασκάλου
τῆς θεοκρατίας εἰς μόνον σχεδὸν τὸ δογμα-
τικὰ περιορίζοντες τὴν διδασκαλίαν, πολ-
λαχοῦ οὐ μόνον τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γυ-
ναῖκος ζώοντες δὲν διαθεματίζονται, ἀλλὰ
πολλὰς καὶ ἐνδοκτικῶν ἐν τῷ νῦν αὐτῶν
ἐξεργάσονται. Πῶς λοιπὸν, ἐν τῷ μέρει
τῶν ἐναντιωτικῶν περιστάσεων, δύνα-
ται νὰ αἰσθῇ τὴν ἐκείνην τὴν ἐκείνην
ἡ γυνὴ; Καὶ ὅμως, τίς καὶ τίς αὐτῆς

κρίσιμος περιστάσεις τοῦ ἔθνικου βίου ἐ-
στὶν αὐτῆς τοῦ ἱεροῦ πυλῶν τοῦ ὁριστικοῦ
αἰσθηματῆρος;

"Ἡ ἑλληνὶς γυνὴ ἡ παρὰ τῆς Προνοίας
δαιμονομανίαν πρὸς εὐσεβίαν καὶ ὁριστι-
κὸν βίον, ἡ μὴ πρὸς καὶ παιδαγωγῶν τῶν
τέκνων τῆς πατρίδος, αὐτὴ ἐστὶν αὐτῆς
καὶ τῆς ὁριστικῆς ἐξεργασίας διὰ τοῦ ἰδίου
ἐκτελεῖ βίον τὴν ἐνέργειαν καὶ ὥσαν πῆστιν,
ὅχι πλέον διὰ μόνον τῆς θεωρίας τῆς ἱστο-
ρίας τῆς πίστεως καὶ τῶν κατ' αὐτὴν δογ-
μάτων, ἀλλὰ καλλιερῶνται ἐν τῇ καρδίᾳ
τῶν τέκνων αὐτῆς τὴν ἐλευσμένην, δικαιο-
σύνην, μετροποροῦσιν καὶ ὑποτακτικὴν πρὸς
τὸν θεόν θέλωμα κατὰ τὰς τοῦ βίου περιπε-
τείας καὶ τὴν ἡλικίαν ΦΙΛΟΚΑΛΙΑΝ, τὸ ὁ-
ρῶν ἐκείνου χαρακτῆρικόν τοῦ ἡμετέρου
ἔθνους, δι' ἧς ἐπαρρηγοῦνται ὁ ὁριστὴς νὰ προσ-
τελέσῃ πρὸς τὸ κατ' ἰδέαν κάλλος, καθου-
ραῖς τὸν βίον αὐτῆς καὶ τελεοποιεῖται,
ἐπειδὴ οὐδὲν διδασκᾷ τὴν εὐσεβίαν τὸς
βαθέως δὲ καὶ ἡλικίᾳ βίος, ὅτε προκρί-
νεται ἡ τὸν ἀρχαῖον ἐπαρρηγοῖ. Ἡ δὲ συνει-
σθησις τῆς θέας παρουσίας ἐν τῇ καρδίᾳ
τῆς γυναικὸς προκρίνεται τὸν σεβασμὸν καὶ
τὴν λατρείαν τῶν περὶ αὐτὴν, ἥς ἐνεκα μέ-
λει ν' ἀποβῇ ὁρῶν καὶ μέσον τῆς ἀνυψώ-
σεως καὶ ἡλικίᾳ τῶν μόνον τῶν τέκνων
καὶ ἀδελφῶν αὐτῆς ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ
συγγενικοῦ. Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη
ἡ μόρφωσις τῆς Ἑλληνίδος νὰ ἦναι εὐσεβι-
κή, ἀπορρηγοῦσα οὐ μόνον τὴν καθ' ἡμῶς
δαιμονομανίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τὸς ἐξω-
μορμῶν τὸν ἐσπερίον βίον τῆς ἀγωγῆς,
ἥτις γεννᾷ εἶδος ἄλλο εἰδωλοκρατικὸν ἐν
τῷ φρονιμῷ πνευματισμῷ, καὶ δηλητη-
ριάζεται ἡ ἀρετὴ τῶν πατέρων καρδίᾳ
διὰ τοῦ ὁριστικοῦ γεωμετρικοῦ καὶ τῆς
καλλιέργειας τοῦ μουσικοῦ αἰσθηματῆρος, ὧν
πλήρωσις τὰς ἀναγκῶν αὐτῆς βελτί-
αυθῶν πᾶσι συγκαταβαίνει εἰς τὸ θέλωμα
μὴδὲ συμπεριλαμβανόμεν ἐν ἀναγκῇ μετὰ
τῶν τέκνων αὐτῆς, ἀδελφῶν τὴν ἐλευσμένην
ἐν τῷ κρημνῷ ἀσπασίας, πατέρος εὐλο-
γούντος τὰ τέκνα αὐτοῦ! Πόσον κραυγύ-
νεται ἐν Θεῷ οἱ θεοὶ τῆς οἰκογενεῖας διὰ
τῆς ἐπικρατείας τῶν ἱερῶν τῶν καρδίας
αἰσθηματῶν! Εἶναι λοιπὸν ἔργον τῆς γυ-
ναῖκος ἐξεργάσασθαι καὶ κρατυνοῦναι ἐν τῇ
καρδίᾳ τῶν τέκνων αὐτῆς τὴν πῆστιν, ἡ
ἐλπίδα καὶ ἡ ἀγάπη νὰ νὰ παρῆται αὐ-
τῆς τὴν κοινωνίαν προθύμως ὑποτασσάμε-
να εἰς τὸν θεόν καὶ τοὺς τῆς πατρίδος
νόμους, εὐσεβεῖς καὶ προθύμως λειτουργοῦν
τῆς κατὰ Χριστὸν διακονίας ἀγάτης! Ὅ-
ποια ἀνεκτικὴ τὰς ταῖς ταῖς ταῖς ταῖς
γὰρ! Ὅποια ἐπιπολεῖται αὐταῖς εὐνομο-
σύνη τῆς πατρίδος! Ὅποια ἐν τῇ αἰωνιότη-
τι στεφάνου!

Μὴ βρομῶμεν νῦν νὰ ἐξετάσω πῶς
τὸ ὁριστικὸν διδασκᾷ μάθημα ἐν τῇ
οἰκῇ καὶ τοῖς σχολείοις, ἀλλ' οὐτε αὐτὰ τὰ
βελία παιδαγωγικῶν νὰ κρίνω, ὅπερ ἐστὶ
ἐργὸν ἄλλων, μετατρέπον τὸν λόγον εἰς τὸ
κύριον ἐθνικὸν ζήτημα: Πῶς ἡ καθ' ἡμῶς
Ἑλληνιστὴς τὴν πατρίδα τῆς γλῶσ-
σας καὶ καὶ πόσον δι' αὐτῆς ἐξελλνί-
ζεται.

Μετὰ ἐξαιρῆται καὶ πολλὰς πλὴν τοῦ
τοῦ σπουδῆν ἀπέρχεται ἡ κῆρυξ εἰς τὸν
οἶκον ἀδελφῆ καὶ ἀγευστος τοῦ ἑλληνικοῦ κα-
λοῦ καὶ αὐτῆς τῆς πατρίδος καλλιέργειας,
διότι ἡ ὁλὴ φιλολογικὴ μέθοδος ἡ μόλις
κατὰ τὴν ἰδέαν εἰς τὴν εὐδὴν τῆς ἐ-
λληνικῆς φιλολογίας σπουδῆς, ἥτις ἡ διὰ
τοῦ συντακτικοῦ καὶ τῆς γραμματικῆς ἀ-
νάλυσεως τῶν ἔργων τῆς πατρίδος καλλι-
έργειας, ἡ μέθοδος λέγω αὐτὴ φονεῖται
πνεύμα διὰ τὸν γραμματικόν, οὐδὲν ἄλλο ἄ-
ρῖναι ἀποταμίαια ἡ τῆς κανόνος τῆς συν-
τάξεως καὶ τῆς γραμματικῆς καὶ σχολα-
στικῆς τῆς πρὸς θεματογραφίαν ἐμπερίαν.
Ἡ δὲ λαλομένη καὶ ζῶσα γλῶσσα τοσοῦ-
τον παρρηγοῦται ὥστε ὀλίγη μετὰ
τῶν πολλῶν δύναται νὰ ἐκθέσῃ αὐτο-
θῶμα καὶ φιλοκαλῶν τὰς ἰδέας καὶ τὰς
γνώσεις αὐτῶν, ἐν ᾧ τὸ δυνατόν ἐντὸς
τοῦ μακροῦ ἐκείνου τῆς μαθητικῆς χρόνου, οὐ
μὴν τοὺς πατέρας νὰ ἐννοῶν ἀλλὰ καὶ
νὰ ἐξελλνισθῶν κατὰ τὸ αἰσθημα καὶ
τὸν τρόπον τῆς ἀντιλήψεως. Καὶ οὕτω
οὕτως ἔχει μορφοῦν αὐτὸ τὸ μετὰ τῶν
εὐρωπαϊκῶν ἑλληνιστῶν συμβῆναι. Ἐννο-
πρὸς τὴν γλῶσσαν, ἀλλοτρίαν πρὸς τὰς ἐ-
λληνικὰς ἰδέας, ἄλλων ἐργον τὸν τρόπον
τοῦ σπινθήρος καὶ ἀντικεισθῆναι, κατορ-
θοῦναι ἀνεῖν πολλοῦ κόπου ἐντὸς διετίας
καὶ τριετίας νὰ ἐκμάθῃ τὴν ἀρετὴν
γλῶσσαν τὸν καλόν, ὥστε αὐτοῦ καὶ
διδασκαλίου πολλῶν ἐν τῶν ἡμετέρων ἀπο-
βαίνουσι. Διὰ τοῦτο; Μὴ ὁ Ἑλλῆν στερει-
ται εὐφυΐας; Μὴ εἶναι ἀνεπίδεκτος μαθήσεως;
Μὴ ἀδύνατον νὰ ἐννοῇ τὸ πνεῦμα τῆς
γλῶσσης τῶν πατέρων αὐτοῦ; Ὅχι!! Ὅχι!!
Αὐτὴ ἡ ἐπικρατεῖα τῆς διδασκαλίας μέ-
θοδος, ἡ σινηὴ ἐκείνη τοῦ προγράμματος
τῶν σχολείων ἀναισθησις, αὐτὴ αὐτὴ τὴν
πᾶσαν αὐτοῦτον ἀνὰ πύξιν καὶ τῆς λα-
λομένης γλῶσσης καὶ τῆς ἀρετῆς ἀναι-
σθησις. Καὶ οἱ μὲν ἄνδρες εἰς ἐργὸν μετα-
βαίνοντες βίον καὶ εἰς ἄλλα τρεπόμενοι ἔργα
διὰ τῆς δημοσιογραφίας καὶ τῶν δικαστῶν,
διὰ τοῦ βιοπορισμοῦ καὶ τῶν ἐκδοτικῶν
πρὸς τὸν βιοπορισμὸν ἐργον αὐτοῦτον ἀ-
ναγκάζονται ὡς πρὸς τὴν λαλομένην
γλῶσσαν. Ἀλλ' ἡ γυνὴ εἰς τὸν οἶκον ἐστερ-
χομένη καὶ στερομένη τῆς οἰκογενεῖας
γλῶσσης, ἥ ἡ μόρφωσις ἀπ' αὐτῆς ἀναι-
σθησις ἡ γυνὴ, ἡ ὁλὴ ἀνδρὸς ἡ ἡλικία καὶ
δικονητικὸν βίον καὶ μετέχῃ χάριτος καὶ
καλλισθησίας, μὴ δύναται νὰ διαδῆλωση
τὰς λεπτὰς χροῖδας τοῦ αἰσθηματῆρος καὶ τῆς
δικονίας αὐτῆς καταρτίζει εἰς ἐξῆς γλῶσ-
σας καὶ μάστις εἰς τὴν γαλλικὴν ὅπου
καὶ πάντα εἶναι παρεσκευασμένη ὥστε αὐ-
τὴν ἐνομοποιεῖται καὶ λεπτέρησι τῆς καρδίας
καὶ τὸν νόον ἐκφράσσει, δι' ὧν μόνον πε-
λοποιεῖται ἡ γλῶσσα, ἀποφενδύεται, ἡ δὲ
ἡμετέρη ἐν τῇ πλαστικῇ αὐτῆς περιόδῳ μέ-
νει ἀκαλλειργητος καὶ ἀτελής.—Ποῦ λοι-

πὸν μένει ἡ καθ' ἡμῶς τῆς πατρίδος
γλῶσσης καὶ ἡ δι' αὐτῆς διαπαιδαγωγῆ-
σις τῆς Ἑλληνίδος; Ὅσον καὶ ἂν μέλλω
νὰ πρῶν ὡς πρὸς τὸν δεινὸν ἀνδρῶν νὰ σω-
πῶν γνῶμην, ἡμεῖς μαρτυροῦμεν ἀπείρη-
σι, ὅτι ἡ γνῶσις μάστις τῆς ἡλικίᾳ
καλλιέργειας οὐ μόνον εἶναι ἰκανὸς προση-
τὴς καὶ ἀποστατὴς καὶ φαίνεται εἰς τὰς
γυναῖκας, διότι ἐνταῦθα οὐτε περὶ προση-
τῆς καὶ μαρτυρῆς προκρίνεται οὐτε περὶ κρι-
τικῆς κριτικῆς, οὐτε περὶ συζητήσεως δογ-
μάτων, οὐτε περὶ τ

